

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:

Barcelona. - Riera Alta, 61

P R E U :

Número corrent	20 cèntims.
Número atrassat	30 »
Subscripció anual.	10 pessetes.

S U M A R I

Verdaguer i la Plana de Vic, pàg. 2. -
Ressenyes històriques, pàg. 6. - Revetlla
de Sant Joan, pàg. 9. - Contes vells...
forjats de nou, pàg. 10. - Una locució
popular, pàg. 13. - Ressenyes històriques,
pàg. 14. - Aforismes i proverbis, pàg. 18.
- Cançons populars, pàg. 19. - Revetlles,
pàg. 20. - Endevinalles, pàg. 22. - Festes
i aplecs del Vallès, pàg. 23. - Aforismes
i proverbis, pàg. 24. - Exposició de ven-
talls vuitcentistes, pàgina 25. - Nostra
premsa, pàg. 27. - Catalans notables, pà-
gina 29.

«Font del Desmai» de la «Torre de Morgadés», on Mossèn Cinto escriví trossos de la seva «Atlàntida».

Verdaguer i la Plana de Vic

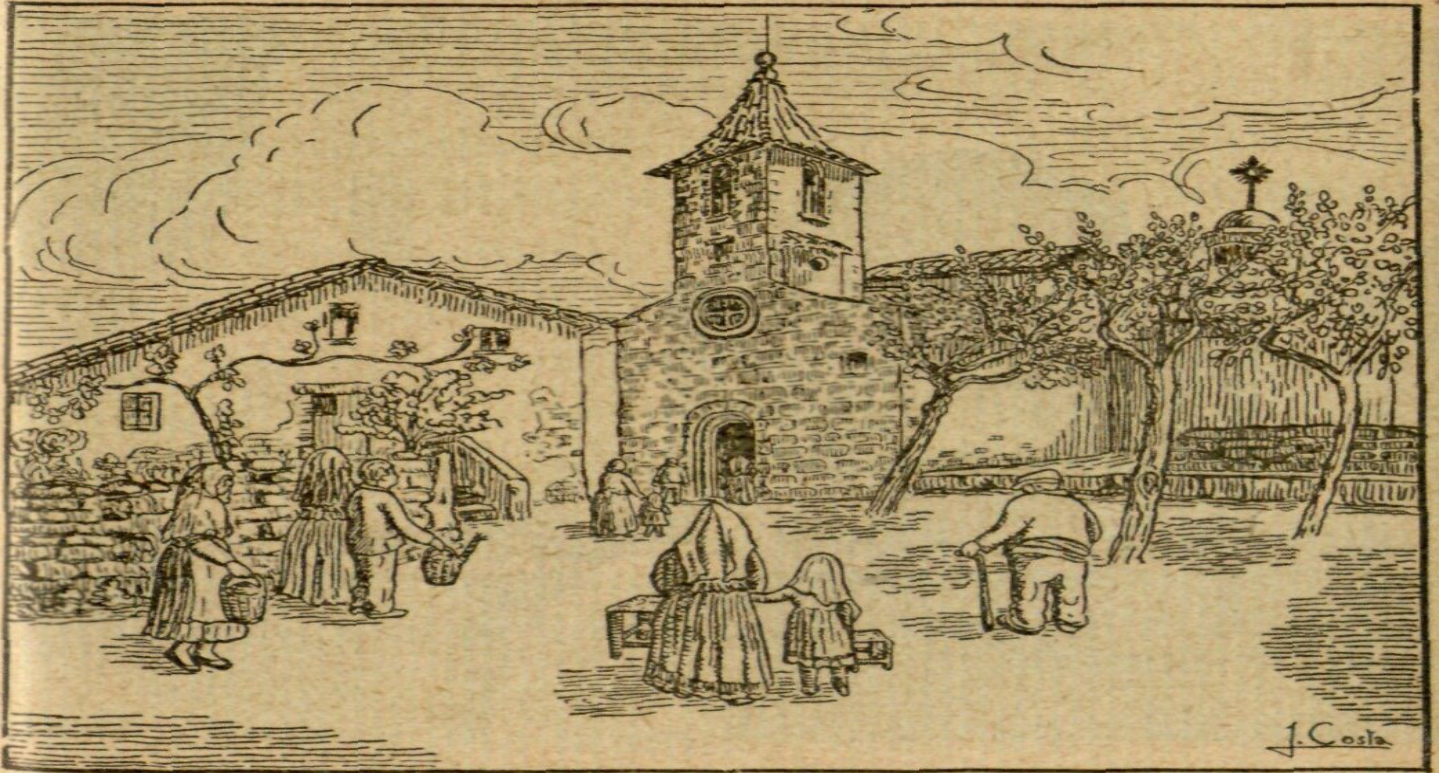
El dia 10 d'aquest mes, l'entitat "Amics del Folklore de Catalunya", reté un bell homenatge per mitjà de "Ràdio Club Sabadell", a la memòria de Mn. Jacint Verdaguer, data del XXXIV aniversari de la seva mort.

Entre altres treballs literaris, els ràdiooients escoltaren, el que inserim a continuació, a més a més de la biografia del mateix poeta, publicada en aquest número de CURIOSITATS DE CATALUNYA.

FER esment de la Plana de Vic, recordar-la o viure-la, gairebé diríem no ésser cosa possible, sense que se'ns representi, o que vingui a senyorejar la nostra imaginació el nom gloriós de l'immortal Verdaguer. Doncs té una cosa amb l'altra tan íntima relació, en dóna un encís tan aparellat, que, en fer record de l'altíssim poeta, en el XXXIV aniversari del seu traspàs, ens acaricien belles impressions de la seva preada vida, que en aquell

agraciat sector de la nostra estimada terra hi són manifestes a perpetuïtat.

Si en tots els llocs de Catalunya, els múltiples i variats matisos en què es desenrotlla la cultura selecta, acusen gratíssimes ressonàncies de Mn. Cinto, i ens poden parlar tothora d'aquella figura gegantina del verb de la terra, que tan afortunadament enaltí la nostra sagrada parla, la

Un recó de Vic, vist per En Lluçia Costa.
(Sota el Palau del Bisbe).

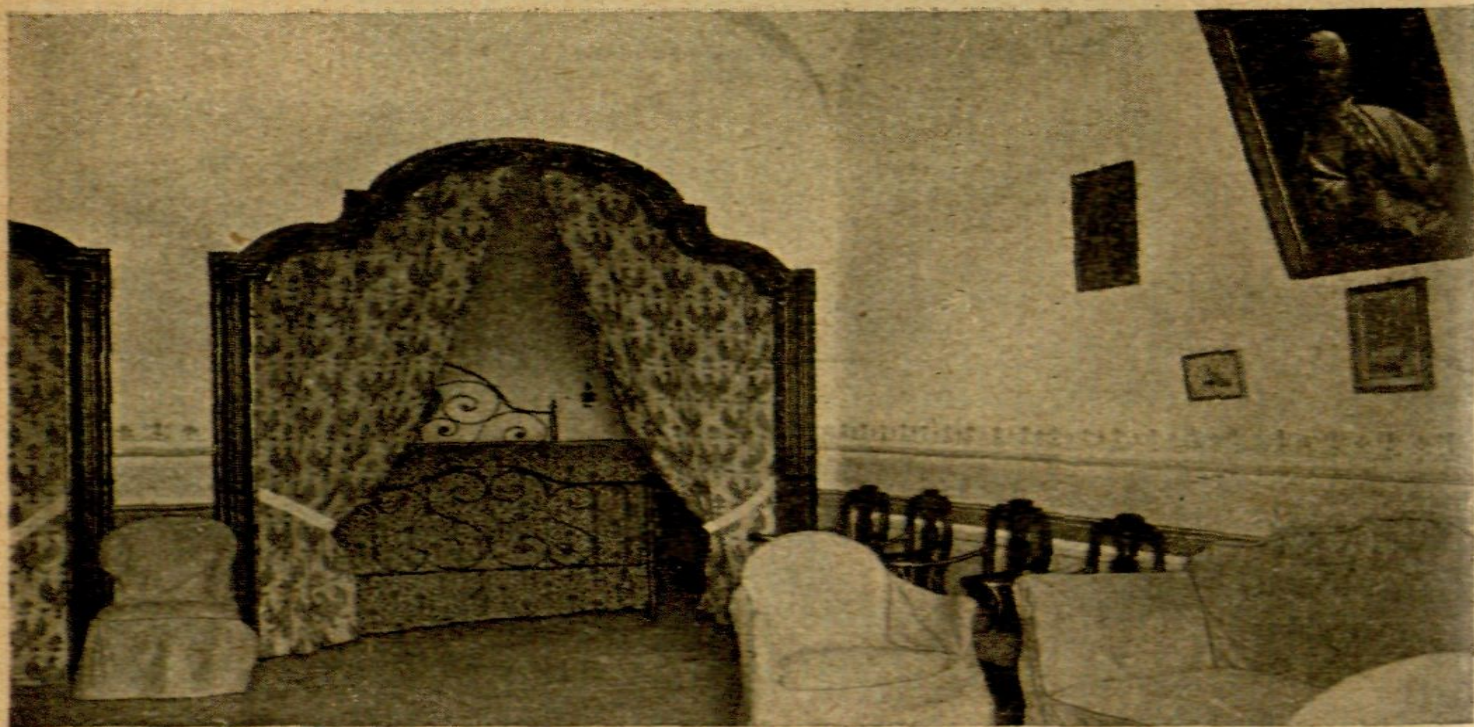
Plana de Vic, té, en tal cas, una característica singularment essencial per parlar de Verdaguer de la manera més eloqüent i plasmadora, perquè arreu d'ella ens fa reviure belles efemèrides de la vida, sempre interessant, del genial cantor de la Pàtria.

¿Qui no sap aquell humil però xamós poblet que es troba en el migdia oriental de l'esmentada Plana de Vic, on Verdaguer obrí els ulls a la primera llum de la vida, i hi passà la infantesa i l'adolescència, i bona part dels seus millors temps?

Els qui no hem pogut conèixer personalment a Verdaguer, però hem seguit la comarca vigatana tot assaborint indrets que remembren recordances de la seva existència,

hem cregut percebre intenses vibracions que immortalitzen el seu nom, tot sentint, ben endintre nostre, el grat encís, l'encís vivent que s'experimenta en aquelles tranquil·les contrades que tant ageganten la idea de la seva recordança inesborrable.

El poblet de Folgaroles ens insinua la innocència del noi de cinc anys, qui assistia assíduament a l'escola

La Gleva.—Cambra de Mossèn Jacint Verdaguer.
(Foto Lluís Coll Espadaler, de Manlleu).

d'aquell senyor mestre vellet, "qual barretina tenia bon tros més d'extensió que la seva ciència", segons exclama el poeta en els preludials i feliços mots del seu llibre "Aires del Montseny".

A la masia de can Tona, de Riudeperes, ens sembla contemplar encara el minyó mig pagès, mig estudiant, on, a través de les alternatives entre l'obligació del camp i la devoció de la carrera, s'hi deixen entreovirar les espurnejants incipiències del poema cabdal "L'Atlàntida", com guspises prematures del foc puríssim que començava a congriar-se en el cervell del geni.

La mateixa ciutat de Vic, ens fa reviure les llargues hores de sojorn de l'estudiant de la Plana, que alternava

els seus afers, entre l'aula i la biblioteca, nodrint, així, el seu esperit inquiet, assedegat de coneixements.

La Font del Morgadés, anomenada definitivament la cèlebre Font del Desmai, esdevé el paratge agraciat on s'afirma palesament la personalitat de Verdaguer als companys del famós "Esbart de Vic", manifestant-se ja tan de jorn, el vol altíssim que anava a emprendre aquella àliga portentosa pel cel de la nostra Pàtria.

L'ermita de Sant Jordi, tranquil·la enmig la Plana, dóna la idea d'un monument perennal que esmenta una de les glòries més altes del sacerdot.

Vinyoles d'Orís és una esplèndida evocació del poeta, que viu en plena fantasia la bellesa dels seus ensomnis, fent voleiar les primícies de la poesia pels àmbits festius del seu món idealitzat; arribant a plantar aquell famós llorer que no es mustiga mai, i és sempre vivent com el seu nom i la seva obra cabdal.

La Gleva ens assenyala l'apacible sojornament, que en les seves tardanies escollí el poeta, per tal de esbargir el seu esperit i assolellar la tardor de la vida en les rialleres clarianes de llum asserenada que eren el seu goig constant.

I, a més, en el gran Montseny, arreu dels seus indrets, hi hem assaborit, fresques tothora, les petjades de qui tant dignificà el nostre excursionisme; en els seus cims, hi recordem, en totes les nostres ascensions, les sublimes estrofes de l'afortunada poesia "La Creu de Catalunya".

Heu's ací com el nom immortal de Verdaguer, resta estretament unit amb la Plana de Vic, on, de manera singularíssima, cada paratge i cada indret dels que hem citat, vénen a constituir valuosos monuments de perpètua recordança a la seva memòria perduradora; car, si Mossèn Cinto tant enfortí i dignificà l'espiritualitat de Catalunya amb la seva obra genial, deixà, no obstant, a la Plana de Vic, les essències més vives del que sintetitza el record inesborrable del geni català, l'obra del qual ve a ésser com la gènesi del nostre gloriós renaixement.

MIQUEL HUGUET.

RESSENYES HISTORIQUES

Castell de la Roca del Vallès

Es troba emplaçat, el que en resta, dins del poble de La Roca, en el terme Judicial de Granollers.

Encara que alguns escriptors ens diguin que aquest Castell ja existia en temps dels romans, el cert és que no se'n tenen noves anteriors al segle x.

En els seus peus, antigament hi passava la via romana que unia la de la costa amb la de l'interior; potser per això es suposa la data de la seva construcció.

També hi han suposicions que diuen que el castell s'havia anomenat Castell dels Moros, volent confirmar amb això que la fortalesa ja estava edificada un segle abans del document esmentat, o sia, durant l'ocupació de la comarca del Vallès pels deixebles de Mahoma.

Però tot això, no deixen d'ésser suposicions, més o menys versemblants.

Fent referència als primitius habitants del Castell,

podríem dir que foren uns nobles cavallers de La Roca que donaren son nom en aquest castell del Vallès i que Bernard Guillem ça Roca i Ramon (Guillem de Montcada estigueren presents en 1078 en un conveni firmat pels germans Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon, comtes que foren de Barcelona.

Després d'aquest fet, per no anar amb suposicions, direm que no se'n tenen notícies fins l'any 1084, amb un document en què en parlar d'alguns béns que els dos germans tenien empenyorats, se'ls hi atribueix a ells la possessió del castell de La Roca.

Es diu si durant aquest temps hi havia hagut un Monestir dintre aquest terme, el qual va desaparèixer a començaments del segle xv.

Després d'aparèixer com a propietaris, en 1276, els germans Berenguer i Bertran de Sant Lley, passà a propietat de la casa Cabrera, sense conèixer de quina manera es verificà el traspàs.

El cert és que en 1283 s'esmenta com a propietari en Ramon de Cabrera, qui a l'any 1287 el va vendre al notari del Rei, Pere Marquès, qui al mateix any va comprar tots els drets que Pere de Montornés tenia en el Mercat de Granollers, amb l'intent d'augmentar el valor de les seves recents possessions; va efectuar la compra amb la quantitat de 2.000 sous barcelonins.

L'increment d'aquest ric potentat, fins i tot va poder aconseguir adquirir del bisbe de Barcelona, en 1291, la jurisdicció, domini i altres drets de la vila i terme de Granollers.

En morir, naturalment, ho deixà tot al seu fill Francesc, qui volent imitar les gestes del seu pare, li va passar el que diu aquell adagi popular: "qui tot ho vol, tot ho perd", perquè, efectivament, ficant-se amb unes discussions entre Guilleuma de Montcada i el bisbe de Vic, varen acabar amb una guerra civil que li va ocasionar la pèrdua de molts béns que havia heretat del seu pare.

En canvi, en 1343, Pere, fill de Francesc, va introduir altra volta la jurisdicció del castell de La Roca a la seva família, comprant-lo al Rei d'Aragó per la quantitat de 8.000 sous barcelonins. Aquesta venda va ésser renovada i ampliada en 1357 per Pere III, el qual, per la quantitat de 15.000 sous barcelonins, li donà la jurisdicció alta i baixa, civil i criminal, amb algunes reserves.

En el segle xv, Ramon de Torrelles comprà el castell, i l'última concessió que va efectuar Martí l'Humà fou l'absolució i donació dels drets que els seus antecessors havien tingut sobre el Castell de La Roca.

Es va estendre una escriptura el dia 31 de maig del 1410, en què el Rei lliurava la seva ànima a Déu, en una cella del convent de Valldonzella.

De resultes dels fets ocorreguts a Catalunya amb motiu de qui havia d'ocupar el tron, ja que Martí l'Humà no havia deixat successor directe, es va impossibilitar la concessió.

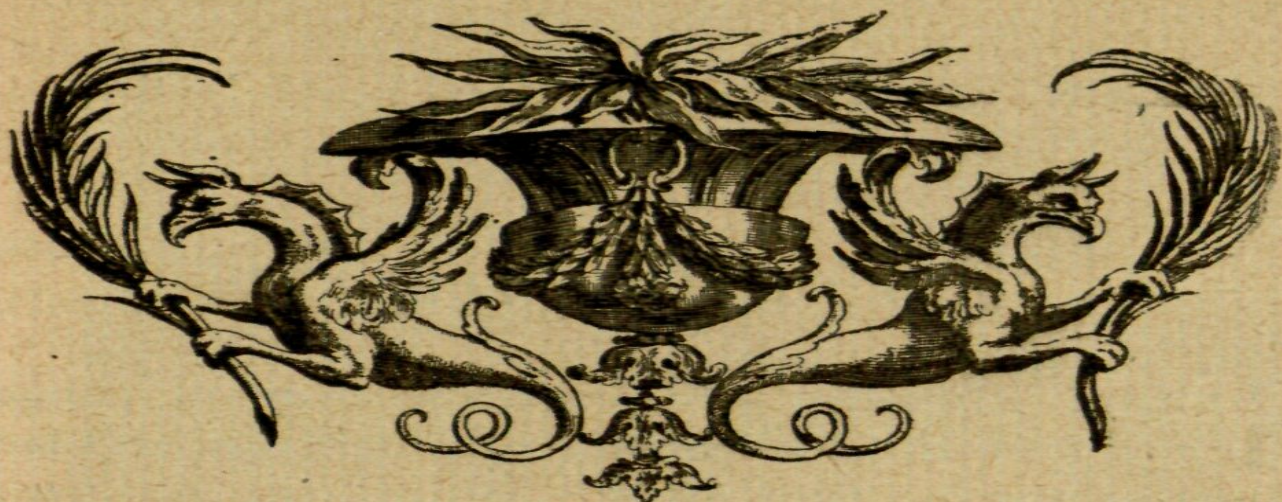
En començar l'any 1467, durant les guerres contra Joan II, de Separació i Successió, el poble sofrí un famós setge de la host de Barcelona entaulant-se una aferrissada defensa en el Castell. A desgrat d'això, el rei s'apoderà de Sabadell i Montmeló, i diverses poblacions del Vallès que estaven mancades de muralles i castells per a llur defensa, i, per fi, Granollers també va caure en son poder, i el castellà Martí Joan de Torrelles va aguantar l'assetjament d'una manera heroica dins del Castell.

Avui, d'aquest Castell ple d'història, tan sols en resten quatre parets emmarletades, entre les runes, i alguna resta de torre, però no per això deixa d'ésser interessant efectuar-hi una visita, combinada amb una excursió cap al Turó de Séllecs i cap a Sant Mateu.

J. NADAL I RIBAS.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Revetlla de Sant Joan

REVETLLA de Sant Joan
tota plena de fogueres:
Foc d'amor que es va abrandant
en les noies rialleres!

Revetlla de Sant Joan
plena de llum i quimeres!

Les espurnes volaran
encenent joves fal'leres...
Cada noia amb un galant:
Bell estol de primaveres!

Les espurnes volaran
com besades jogueneres.

Revetlla de Sant Joan
no apaguis mai les fogueres!

J. CORTÈS BUHIGAS
UB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Instantània

ELVIRA, l'Elvireta d'altre temps, aquella gentil, tan gentil com formosa i eixelebrada, modisteta, per cert la més diligent i activa de totes les que formen part del grandíols taller de madame Jeanne, és, des de fa uns mesos, la promesa oficial de l'Enric, jove simpàtic i agradós, germà de la seva amiga més íntima, de na Maria-Antònia.

Com cada festa al matí, ell l'ha anat a cercar a casa seva. El truc donat a la porta principal del pis, es tan especial, tan exclusiu de l'Enric, que ella, l'Elvira, com totes les bones enamorades, ha pressentit de seguida, en oir-lo, l'arribada de l'estimat i això sense obrir, només per la manera de trucar.

L'hi ha obert la porta amb un dolç somris a flor de llavis, essent aquesta la més sincera salutació que l'enamorat ha rebut amb joia i alegria. Enric, ha entrat, segellant la seva arribada amb una efusiva estreta de mà a l'amada. Tots dos han somrigut. Llur somris té el significat de sempre. En ell es tanca el dolç encís de l'estimar i ésser estimat.

Tot donant-se les mans, després d'haver col·locat ella, tota amorosa i riallera i amb gest que la fa més gentil, en el penjador, el capell i el bastó d'ell, han entrat al menjador. Un menjador net i endreçat, senzill i modest, on s'hi endevina de seguida la mà curosa d'una donzella plena d'il·lusions i joventut. En aquest menjador, la donzella de la qual parlem, és la pròpia Elvira.

En un dels angles de l'esmentada estança, vora el balcó, la bona de la senyora Ramona, la mare de l'Elvira, fa mitja incansablement. L'Enric, com sempre, la saluda amb to festiu i amable.

—Bon dia, senyora Ramona. Vostè sempre treballant, veig... Tanmateix, és aquest un mal que no te remei en vostè... Es incurable, no fa...?

—Es la nostra planeta, Enric... I tu què? Què contes de nou?

Mentrestant, l'Enric ha pres seient al bell mig del balcó, en aquell fresc balcó que dóna en un dels carrers de la nostra vella Barcelona; en el de Moncada. El canari que, engaviat, penja del sostre, li ha dedicat una bella refilada.

La senyora Ramona i l'Enric van parlant de coses d'actualitat. L'Elvira ha sabut aprofitar aquests moments per anar-se a vestir.

Surt tota empolainada, abillada amb aquell deliciós vestit que tant agrada a l'estimat. Aquell dia, però, s'ha empolainat més que de costum. Ha volgut donar una sorpresa a l'amat i per lograr-ho s'ha posat coloret a les galtes i als llavis; no gaire, per això.

La mare, la senyora Ramona, tota encaboriada amb el que esdevé el tema de la seva conversa, continua parlant sense donar-se compte que l'Enric no l'escolta. L'aparició de l'amor, radiant de formosura extraordinària als ulls d'ell, ha cobert amb un vel d'indiferència la conversa de l'amantíssima mare.

Elvira espera que s'acabi la xerrameca. Però la conversa iniciada per passar l'estona, solament per l'exclusiu fi de distreure's mútuament mentre la gentil jovincel·la es canviava de vestit, s'allarga desmesuradament. A l'últim, l'Enric s'aixeca del seient. La senyora Ramona ha comprès, posant punt final als seus comentaris.

Ell no ha deixat, ni per un sol moment, de fixar l'esguard, aquell esguard seu tan clar i sincer que talment sembla que parli, en l'Elvira. Sembla, i en veritat així és, que busqui en ella el motiu de quelcom que no està acostumat a veure. En la seva artificiosa formosor, en aquella blancor de cara, hi ha alguna cosa que l'Enric no sap veure i que ajuda a l'Elvira a ésser més vistosa que de costum. I és precisament aquesta cosa la que l'Enric cerca i no sap trobar.

—Què em trobes, Enric, que tant em mires? Quo no t'agrado, potser...? —pregunta ella, riallera com sempre.

Ell se la mira i se la torna a mirar. No sap pas què cosa contestar. Es nota en ell una gran vacil·lació.

—... però, digues, home, digues... —afegeix ella.

Enric, a l'últim i per no perllongar massa aquella per ell enutjosa situació, contesta emprant una frase galant, la primera que endreça a la seva promesa sense dictar-li el cor.

—Què vols que et digui, Elvira... La teva formosor

m'encanta i la d'avui encara més que mai. Sempre m'has encisat, això ho saps bé prou...

Aquestes paraules les ha anat dient amb una ben marcada lentitud, sense deixar de mirar-la.

La mare, al veure'ls indecisos, els acomiada gentilment.

—Apa, aneu, aneu, que es fa tard...

L'Elvira ha estat la primera en decidir-se a sortir. L'Enric la segueix.

—A reveure, mare, fins a després. Com cada festa, ja ho sap: primer a oir la santa Missa, després a passeig per tornar aviat a dinar... —i tot dient-ho un bes de comiat és estampat al rostre maternal.

Capell en mà, amb la dreta estesa, l'Enric cerca la de la senyora Ramona.

—A reveure, fins a...

Ha estat en aquest precís moment quan ell es dóna perfecte compte de la causa que motiva l'estranya formosor de l'Elvira.

La senyora Ramona i l'Enric, amb les mans unides a punt de canviar-se una efusiva estreta, resten com encantats. La mare, perquè no atina en la incomprendible estupefacció del jovencell. Aquest, tot és mirar i remirar, no sabent-se'n avenir, el segell roig que els llavis de l'Elvira han deixat estampat al bell mig de la cara de la mare al fer-li el petó.

—Tu, Elvira, mira quina estranya rojor en ambdues galtes... —diu ell, amb una ben marcada contrarietat i mirant-se-la maliciosament, tot senyalant la cara de la bona i amantíssima mare.

Ella, tota vergonyosa i sabent-li greu la feta, baix la innocent excusa d'haver-se oblidat el ventall damunt la tauleta de centre, entra novament a la seva cambra.

Surt notablement transformada. La seva mare, ignorant la trapaceria, la troba més pàl·lida. En canvi, l'Enric, la troba més formosa, més gentil, més!.. seva.

Ella torna a acomiadar-se, amb un altre petó que no deixa rastre, de la seva mare. Un cop fet, pretextant una gran calor, li eixuga la cara. El segell roig desapareix per anar a barrejar-se, junt amb la suor, en el finíssim mocador brodat de l'Elvira.

Interiorment l'Enric riu. Mai no hauria cregut que la seva promesa fos tan astuta.

Tot baixant l'escala, Elvira xiuxiueja a ran d'orella de l'Enric.

—Em perdone...?

Ell, per tota resposta, somriu beatíficament.

Es en aquell moment quan ella es creu perdonada, però el cor d'ell, que en fa d'estona que ho ha fet!

JOSEP M.ª SALAS I JULIÀ.

UNA LOCUCIO POPULAR

«*Sembla l'os d'Albinyana...*»

Aquest proverbi o locució popular, és de freqüent ús a les comarques del baix Penedès.

La seva procedència, segons sembla, deriva d'Albinyana; aquest poblet agrícola situat en un planell de la comarca tarragonina, anys enrera, es conta, hi havia un os que el guardava l'Ajuntament, i el tenia a disposició de tots els veïns que necessitessin fer un bon brou per a alimentar-se.

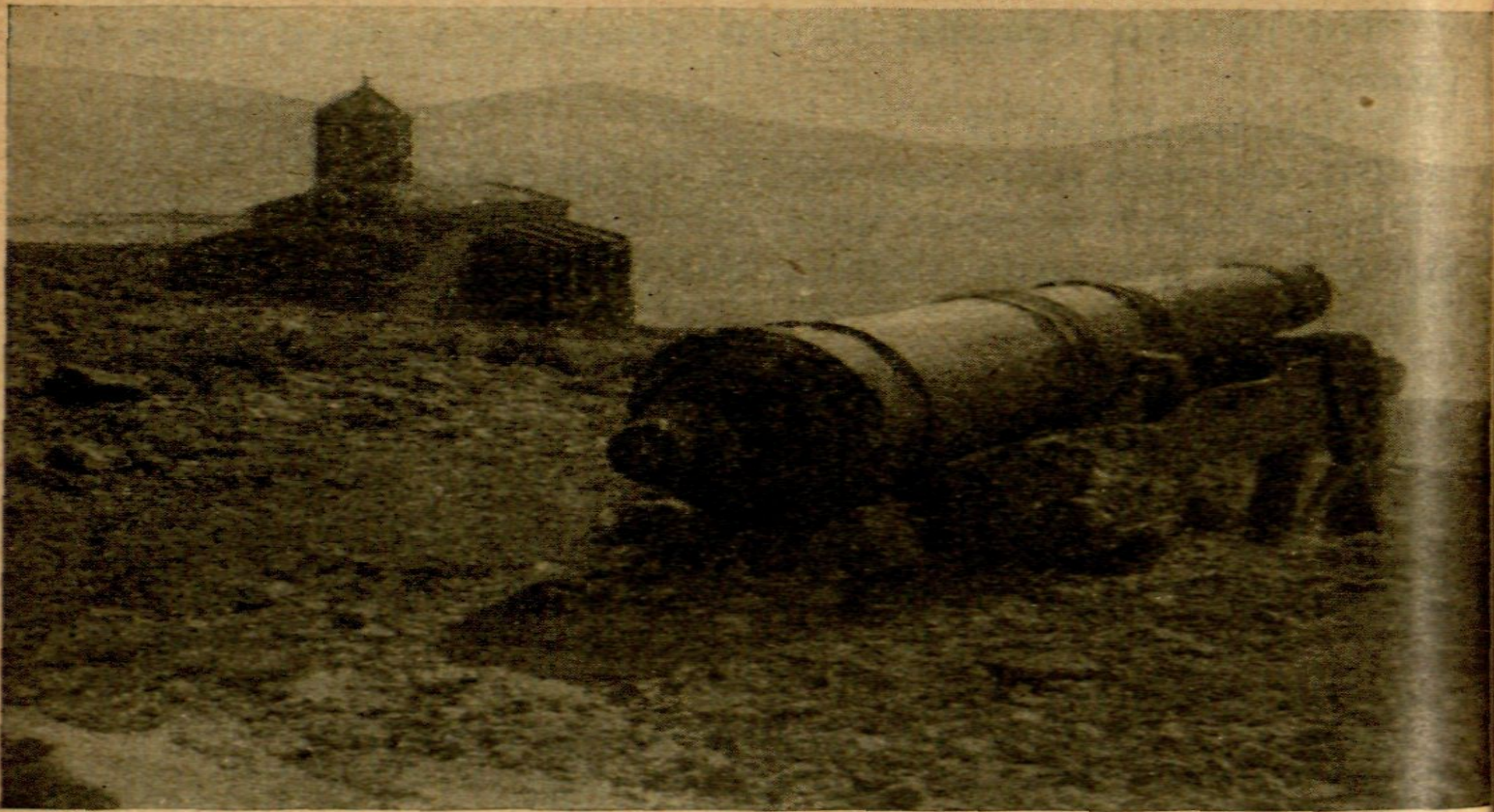
Així, el que volia l'os, anava a l'Ajuntament, on li era lliurat.

L'os d'Albinyana, anava lligat amb una corda d'espart, per poder-lo posar més còmodament dintre l'olla, i lligar-lo, així, en els calamàstecs de la llar de foc.

Era cosa que sovintejava, trobar-se dos o tres veïns que se'ls ocorria fer «olla» en un mateix dia. Aleshores, és clar, es trobaven que el més matiner s'havia endut ja l'os. En aquest cas, a l'Ajuntament, li deien: —Mireu, aneu a la casa de tal persona, que, una vegada enllestits, us el donaran a vós. I així, per rigorós torn, es compartien l'os d'Albinyana.

Heus ací el motiu que, quan es presenta un plat de menjar que conté algun os de gros volum, mai no passa desapercebut per algun bromejador, sense dir: *Sembla l'os d'Albinyana*.

ANTONI FLOTATS.

Santuari de Nostra Dona de Lort.

RESSENYES HISTORIQUES

Santuari de Nostra Dona de Lort

EQUIVOCADAMENT a aquest Santuari se li diu de l'Hort, potser per la semblant pronunciació, però el cert és que, segons referències, el seu nom és el de Lort.

Aquesta Santuari està format per una enorme pedra aïllada, enmig d'un frondós vall, que mirat des del cim ofereix un aspecte de precipici, ja que la pedra està tallada quasi perpendicularment, i en alguns llocs no baixa de 70 metres.

Es troba situat a la comarca de Lleida, en el partit judicial de Solsona, a uns 2 kms., aproximadament, de Sant Llorenç dels Morunys, o dels Piteus.

Es tot ell, voltat d'un cordó de muntanyes gairebé d'igual altura, i es troba emplaçat en una gran pedra

pelada anomenada La Mola; a desgrat d'això, s'hi troben tota classe d'herbes flairoses, com també floretes bosquetanes i també alsines, pins i romerars.

Com ja us he indicat, el poblet que hi ha situat més a la vora, és Sant Llorenç dels Morunys i crec que no aniria malament, descriure-us aquest poble en poques paraules.

Està regat frondosament pel Cardoner, i en l'any 1823 fou incendiada la població pel general Mina, que només quedaren l'església i poca cosa més.

Aquest poblet es troba a 6 hores de Solsona, que és el que té més aprop. L'església, d'arquitectura romano-bizantina, és bon xic desfigurada, degut a recents reparacions, ja que fou fundada a últims del segle VII o començaments del VIII pels benedictins, i fins el segle IX no foren edificats els seus voltants, es trobava rodejada d'una muralla d'uns 6 metres d'alçària i 1'50 de gruix, amb 7 torres en els seus angles. També se n'aixecaren d'altres en alguns punts del poble i d'aquestes tan sols en resten ruïnes, conegudes per la Torre del Baró i una altra coneguda per la Torreta. La major part de pintures que s'han conservat són dels segles XIII i XIV.

Tornem a ço que ens havíem traçat.

La imatge de Nostra Dona de Lort és de fusta i amb actitud riallera, assentada. Es, sense cap dubte, una de les primeres que s'han venerat a les nostres muntanyes.

Aquesta imatge es creu que abans de venerar-se a La Mola havia estat primerament a Sant Llorenç dels Morunys, ja que durant la invasió dels seguidors de Mahoma aquesta fou amagada a La Mola, per allà els anys 715 a 720.

Es suposa que romangué uns 300 anys, i fou trobada casualment per un pastor, de quina troballa existeix un document, firmat per varies persones, entre elles el batlle de Sant Llorenç dels Morunys.

El fet, segons diu el document, fou el següent:

Hi havia un pastor que tenia el costum de portar a pasturar els bous a prop d'un rierol a La Mola, i un dia un dels bous s'apartà dels altres, i anà a un lloc, on començà a esgratinyar la terra; el pastor no en féu cas.

A l'endemà tornà a succeir el mateix.

I el tercer dia, tant arribà a esgratinyar que arrossegà una pedra i quedà al descobert una petita cova: El bou

caigué de genolls i en veure-ho el pastor, hi anà, creient-se que el bou s'hagués fet mal, però en arribar al lloc quedà meravellat, ja que va veure a l'interior la imatge ja descrita de Nostra Dona de Lort. Va posar el fet en coneixement de les autoritats, i un cop comprovat, pujaren a La Mola en solemne processó.

Per disposició unànime es construí una capella en el lloc on fou trobada; consistia d'una sola nau amb un sol altar, on fou col·locada la imatge.

Aquells terrenys eren propietat dels Comtes d'Urgell i per allà l'any 987 Mossèn Cecilià Levita els comprà i s'hi instal·là, essent, ensems, el primer capellà que va cuidar-se del Santuari.

En morir aquest capellà, deixà, se suposa, els terrenys a uns seus parents, i al cap de 2 segles arribà a propietat del matrimoni Comes, i aquest en féu donació.

En vista que l'afluència de devots era ja nombrosa i la capella resultava insuficient, es construí un segon temple, es suposa que fou per allà a meitats del segle xv. Consistí en una espaiosa nau; tenia 7 altars; el major i tres per banda i en el cor hi havia un petit orgue. Tenia un campanar amb dues campanes.

Essent encara poca cosa per l'afluència de devots i volent ampliar els seus serveis religiosos, es reconstruí el Santuari, per allà l'any 1587.

El dia 16 de novembre de 1696 començà una reconstrucció del temple, acabant-se en finalitzar el segle xvii.

En el segle xviii fou quan va estar aquest monestir en el seu estat floreixent, i a l'any 1785 es col·locà la primera pedra, per a fer del Santuari un sumptuós temple. Es va fer de 3 naus i l'interior sumament espaiós. En menys de 10 anys fou portada a terme i solament en el daurat del cambril s'empraren 9.000 pans d'or i 2.000 de plata, i fou executat per En Ramon Moliner.

En 1793 es feren els claustres i la magnífica cisterna que tenia al centre, continuant amb tota la seva esplendor fins al segle xix.

En aquesta època comencen les malvestats per al Santuari. Citem alguns fets:

En 1810, acatant ordres del Govern, es vengueren la meitat de les joies de plata, tant del servei del temple com de la casa, per a cobrir les despeses de la guerra.

El dia 24 d'octubre del mateix any, entraven les tropes franceses al Santuari amb la intenció d'incendiar-lo, però en veure la bellesa del lloc respectaren la santa Casa i s'endugueren solament el que trobaren de joies, diners i queviures.

En 1812 fou destinat a servir de dipòsit de presoners francesos.

L'Ajuntament de Sant Llorenç dels Morunys envià una comissió al general Lacy, que es trobava a Vic, per tal que fes revocar l'ordre tramesa. No fou escoltat tal prec i el Santuari fou destinat per dues vegades a guardar 250 presoners.

Durant la guerra anomenada dels Milicians, pujaren al Santuari una partida d'homes capitanejats per Josep Barber, d'Oliana, el divendres sant del 1823, i ho incendiaren tot. Sortosament les flames no causaren el mal que era de témer.

La devoció dels veïns fou més forta que el mal, ja que en 1825 acabaren de reparar els danys causats.

Finalment, i aquest és el fet més gros, durant la guerra dels 7 anys o dels carlistes, fou ocupat el Santuari, l'any 1835, i convertit en hospital de ferits, la qual cosa ocasionà la seva total ruïna.

Es convertí durant aquest temps en una fortalesa, cosa que és provada per un canó que encara existeix, i al mes de desembre de 1835 el general Mina amb un nombrós exèrcit assetjà el Santuari, que durà un mes, durant el qual tingueren moltes pèrdues per la resistència tenaç dels carlins, i el dia de Nadal es disparà la primera canonada contra el Santuari, i, per fi, el dia 2 de gener del 1836, l'exèrcit carlista intentà, en un esforç suprem, fer aixecar el setge a les tropes de la Reina, i després d'una terrible lluita que durà tot el dia, tingueren de retirar-se derrotats, i fugiren pels senderols.

El camí pel qual fugiren és encara conegut pel nom de "Grau de les Cases de posada". Ho verificaren la nit del 24 i els presoners en donar-se comte de la retirada, amb grans crits els delataren, i els assetjadors aconseguiren matar-ne molts.

El cap carlista Miralles, que estava al front de la petita guarnició del Santuari, fou fet presoner, a causa d'un incident, i sofrí horrorosa mort, pocs dies després.

I el dia 25 pujaren les tropes al Santuari sense trobar la més mínima resistència, i pocs dies després fou incendiat totalment.

L'any 1837, els veïns tornaren a posar a prova la seva constant devoció a la Verge, i de les cendres en construïren una petita capella; ¡quin contrast més pobre! Aquell sumptuós Santuari, destruït, i en son lloc una trista capella! Però no havia de durar gaire el treball d'aquella gent, ja que l'any 1840 fou destruït novament per ordre d'Espartero.

Posant a prova altra volta la devoció dels habitants, en 1847 fou reconstruïda novament.

Les obres de l'església quedaren acabades el març de l'any 1870, i durant els anys que durà la reconstrucció es procurà fer un Santuari semblant al destruït. I actualment encara existeix. Aquest es troba emplaçat al mateix lloc que hi havia hagut son antecessor, conservant ensems la mateixa orientació geogràfica, i consta també de 3 naus. La del centre està dividida de les laterals per 6 pilans que sostenen 4 arcs a cada costat.

Els claustres estan formats per 18 arcades que descansen sobre altres tants pilans.

J. NADAL I RIBAS.

AFORISMES I PROVERBIS

Cada oller fa lloança de les seves olles, i més si les porta foradades.

El músic que se'n vana, mai comença i mai acaba.

La porfídia mata la caça.

Alegria amagada, candela apagada.

D'amics, pocs i bons.

La filadora

UN pobre pagès
tenia una filla;
tenia quinze anys
i encara no fila.

*Tralarà la la la,
prim fila, prim fila.
Tralarà la la la,
prim fila, i s'en va.*

La nit de Nadal,
que és nit d'alegria,
pren filosa i fus,
dóna un tom per vila.
N'encontra el galan
el qui ella volia
—D'on veniu, Joan?
—On aneu, Maria?
—Vaig al teixidor,
que hi tinc peça urdida.
—Quantes canes hi ha,
hermosa Maria?
—Setze canes té,
me'n manquen les quinze.
—Què en farem del drap?
—Llençols i camises;
del que ens quedarà
pararem botiga;
cap més n'hi haurà
tan ben proveïda...
—En això quedem,
hermosa Maria.

Alegret

Un po - bre pa - gès te - ni - a u - na fi - lla te -
ni - a quin - ze anys i en - ca - ra no fi - la tra la ra la la
la prim - fi - la prim - fi - la, tra la ra la la la prim -
fi - la i s'en va.

R e v e t l l e s

Si la nit de Pasqua és la nit de l'amor, la vespra de Sant Joan és la nit poètica per excel·lència, la nit del llegendari misteri, car enmig del brollador de foc vermell que surt de la foguera i al caliu dels tions que espeteguen, van ofegant-s'hi les tradicions com salamàndries esporàdiques que salten bronzents recordant-nos les llegendes tan típiques de la nit de Sant Joan.

I mentre la coca i el porró de vi bo volten de mà en mà, i mentre els infants engeguen els coets i sonen els petards, es parla de la revetlla de Sant Pere, i de la nit de Sant Joan, i dels records d'un ahir llunyà que es reviscola en les tenebres del passat...

I les fogueres cremen a Barcelona per Sant Joan, com cremen per Nadal a Viladrau, Bagà, Caldes de Motbui i Rupit; com cremen pels Sants Innocents a Mora d'Ebre, Ager i Arboç; i com cremen per Sant Antoni Abat, a Sant Llorenç dels Morunys, Fraga, Canals i Mallorca...

I les llegendes catalanes es traspassen, la tradició les tramet a les generacions novençanes i el folklore les recull per engrandir el bagatge poètic i espiritual de la gran nació lliure que és Catalunya.

* * *

A continuació esmentarem tres llegendes típiques (una d'elles de Sant Joan i les altres dues de Sant Pere), la primera de les quals havia estat ben coneguda per tot Catalunya.

REVETLLA DE SANT JOAN.—Hi havia el costum, a mitja nit, de cercar la bonaventura per tot l'any, esbrinant si serien ditxosos o no els esdeveniments. Una de les proves era la combinació del blanc de l'ou dins d'un got d'aigua.

L'altra consistia en tirar tres faves dessota del llit amb la qual prova les noies volien sapiguer si tindrien o no promès. Com és de suposar tot això es feia enmig de gran gatzara.

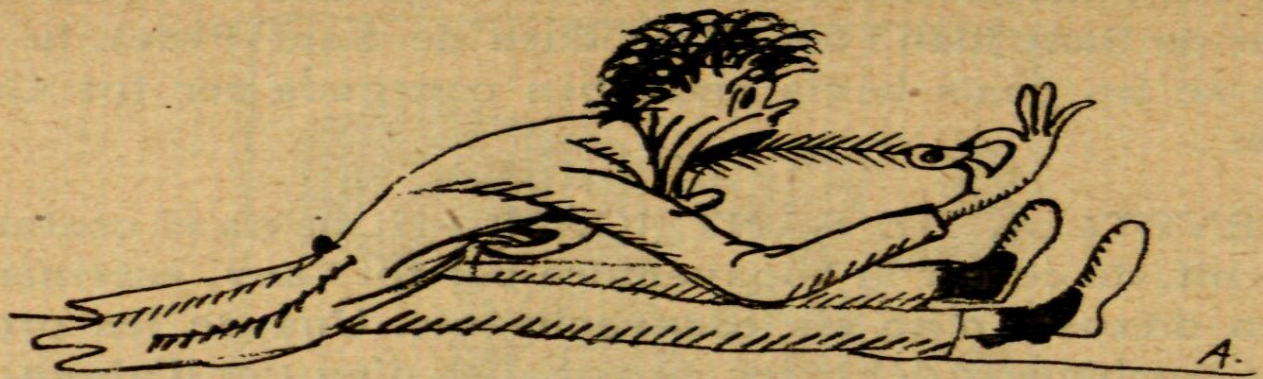
Remarquem, en el que es refereix a Barcelona, que, en l'antigor, els barcelonins i en la vespra de Sant Joan, anaven a esclair-se pel Passeig Nou de Sant Joan. Quan s'enderrocaren les muralles hom escollí les fonts de Montjuïc i fou d'aquelles dades quan tant es popularitzà la típica «Font del Gat» amb la cançó de la «Marieta de l'Ull viu».

REVETLLA DE SANT PERE.—A l'església de Sant Pere de Barcelona, dita «parròquia dels tronxos», pel gran nombre d'hortolans que hi acudien, era creença popular que si a mitja nit hom esguardava l'aljub del brollador dit dels Lleons, hom hi veia l'Apòstol Sant Pere pescant en sa barca a la llum d'un fanalet que penjava del pal major d'aquella.

També a la mateixa església i a mitja nit —diu la llegenda—, la figura de Sant Pere que hi ha al capdamunt del portal de l'esmentada església, s'aixeca del soli de pedra, treu la pols, estova el coixí i retorna a la posició primitiva fins l'any vinent.

Belles llegendes les de casa nostra!... Belles llegendes, si no fos que per damunt de tot hi ha el mantell de l'oblit que el temps posa a mida que passa. Sols l'etern cavaller, l'Amor, és igual avui que ahir: l'hereu i la pubilla a les contrades pairals; la damisel·la i el jovencell a les ciutats, es diuen, en aquestes revetlles, les mateixes paraules —tan velles i boniques!— que es deien els nostres avantpassats...

RAMON BOTEY I OROBITG.
(De «Amics del Folklore de Catalunya»).

ENDEVINALLES

Sóc en la mar i en la terra,
en la muntanya i la plana,
en la guerra i en la pau
i en la terra americana.

(La lletra A).

Sóc al cel, sóc a la terra
i a l'infern. Què no seré
que en la pau no puc mai sê
i sempre estic en la guerra?

(La lletra E).

En mig de tot mig estic
i en tot fi de fi jo em trobo,
sempre vaig amb els civils
i mai m'he vist en cap robo.

(La lletra I).

Sóc rodona com el món
i al bell mig del món em trobo;
no em cerquis ni en el cel ni en terra
que en l'univers mai m'hi trobo.

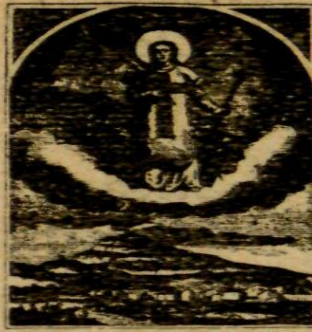
(La lletra O).

Sense mi no hi ha diumenge;
dilluns, menys; dimarts, sí;
dijous, no; mes els que falten
tots els trobaràs sense mi.

(La lletra U).

Goigs en
de l'insigne

alabança
Diacia màrtir

SANT LLORENÇ

que es venera en l'antiquíssima Església abacial del Monestir del Munt en el Vallès i de la qual és el titular

Espanyol reàrtir sagrat
Nostra protector piadós,
Siu-nos sempre advocat,
Sant Llorenç, màrtir gloriós.

Eren Oració i Patència
Vostres parecs fervorosos,
Que vullgueren cuidadós
Dels Santa dar vos la ciència.
Afirmats en la creïença
De que a l'home fa ditxós, etc.

Tant d'amor al Salvador,
Oh, Llorenç, sempre tingudren
Que a Roma santa empenyudren
Molt joys en viatge amb fervor.
Queda del Sant Pare el cor
Prendat noblement de Vos, etc.

Amb el gran arcebisnat
Que allavors vos condecora
I brilla des d'aquella hora
Molt més vostra humilitat;
Tant honrosa dignitat
Desempenyàren fervorós, etc.

En la presó Mamertina
El gran Sixte entre cadenes
Es precat amb moltes penes
Per dispensa divina
Demonstració perennia
D'estimació ven de Vos, etc.

Amb màrtirs de terrina
De Sant Sixte un despendreu
I els trossos repartiren
Al poble de desventura.
I Església per Vos peccera
Concet al menesterós, etc.

Sols al Senyor de la glòria
Voscu Vos sempre adorar
Per ell el foc tolerar
Obtenint molt gran victòria.
Dels gentils i de sa escòria
N'exteu Vos victorós, etc.

En les gralles cotocat
Vostre con tant innocent
Admira a tota la gent
Vostre gran serenitat,
Molta vos veuen rodejat

Ora pro nobis, beate Laurenti

OREMUS *In nobis, quæsumus, omnipotens Deus, vitiorum nostrorum flammam extinguere qui beato Laurentio tribuisti tormentorum suorum incendia superare. Per Christum Dominum nostrum. Amen.*

De celestials resplandors, etc.
La vostra ànima gloriosa
Des del dolorós màrtir
Deixant el crim en deliri
Al cel vola victoriosa
No es feu cosa més preciosa
Que vostre triumf ditxós, etc.

Els antics les vostres glòries
Publicuen eloquentment
I dels favors a la gent
Multipliquen les memòries.
Les més glorioses victòries
Viu i mort obteniu Vos, etc.

Colixos, cecs, paralítics,
Tots els malis més incurables
En Vos troben veritables
Remeis i consols vivífics,
Mai tant suaus especifics
Alcança el pobre i moribós, etc.

Els favors que antigament
Els cristians de les comarques
Del Vallès i de les barques
I de tot el continent
Atragueren santament
Al Munt el poble piadós, etc.

Aquí de cor s'invocava
Vostre nom i el de Maria,
I a l'Arcàngel de valia
Sant Miquel també s'honorava.
A tots tres es venerava
En temple poc espaiós, etc.

La gran pietat d'Olegari
Que era àbat molt piadós
Nou temple elevà goeós
Trobat-se en un temps contrari,
El Munt fou ja trist i cavari
Fet pelis moros ruïnós, etc.

Els comtes de Barcelona
Don Ramon de Berenguer
I don Almodís, que ésser
Devia tan pià i bonas,
Vos oferiren corons,
Dàdives i el més preciós, etc.

Ells amb l'Àbat en l'any
De seixanta-quatre mil

En un dia el més gentil
El precat pujant ems dany
Es consagra amb sant afany
De juyú dia vint-i-dos

La gràcia de l'Esperit Sant
Baixa amb la consagració
Del sant lloc on la remisió.
Troba el criminal més gran
Tu, pecador, per lo tant
Acosta't allí animós, etc.

Dels més remota patios
El cadàver traslladaven
Dels fanis que se goaven
Descansant prop Vos felços.
En nostre temps infelços
En el claustru és son repós, etc.

En temps tan calamitosos
La muntanya venerable
Ens ofereix l'espectacle
Dels segles més venturosos,
Aci pugem desitjosos
Ipplorant vostres socors, etc.

Impossibile paraxia
Que no sentuari tant sagrat
Per tants esglés aterrat
Casi fós i senes valis,
La comarca bé ho sentia
I el poble ho veia plorós, etc.

Molta monjos anacoretos
Savia i Santa abriga
El Munt i santifica
En ses coves grans ascetes
Aliment amb ses herbetes
Els oferí generós, etc.

Beneis des d'èixa altura
Les plantes dilatades
Destilant de pedregades
I tota cruel malura
Derramau pan i ventura
En tot cor que acudi a Vos, etc.

Aclamem vostra pietat
I vos demanem socors.
Siu-nos sempre advocat
Sant Llorenç, màrtir gloriós

Ut digni efficiamur promissionibus Christi

FESTES I APLECS DEL VALLES

La Festa del Most a Matadepera

HEUSS ací una festa altament simpàtica i tradicional. El poble de Matadepera cada any celebra aquesta festa (1) després de feta la verema. Es clar que algun any ha deixat de celebrar-se a causa d'haver tingut els pagesos una mala anyada en la collita dels raïms. Però, malgrat aquest natural i possible contratemps, podem dir que per poc bé que vagi la collita els veïns de Matadepera s'apleguen al cim de la muntanya de St. Llorenç del Munt (La Mola) on en l'església del vell monestir es diu un ofici amb tota solemnitat. Després s'organitza una processó al voltant del Monestir i en ésser de cara a

(1) Aquesta festa, no té, fixament, data assenyalada.

Montserrat es canta la Salve i el Virolai. Entrats al temple es canten els Goigs de St. Llorenç, màrtir, que reproduïm, i s'acaba la festa matinal, i cadascú s'escampa per aquells paratges.

A la tarda es resa el Rosari i es celebra una funció dedicada a la Mare de Déu, finalitzant, també, amb el cant dels Goigs.

Tot seguit es baixa a Can Pobla, on s'hi acostuma a berenar i disfrutar uns moments d'esplai mentre els aficionats a la caça es llencen a la recerca d'algun conill fugisser.

Al toc d'oració tots procuren de trobar-se reunits a l'entrada del poble i baixant pel carrer de Sant Joan, van engegant els caçadors llurs escopetes en senyal de satisfacció i d'alegria, fins arribar a la casa rectoral, on el senyor rector, des del balcó, en un senzill parlament adient, els demostra la necessitat d'aquestes festes de germanor espiritual i familiar entre tot el poble. Acabat el parlament, una salva de trets és l'aplaudiment a dita exhortació.

I a la nit, com a final de l'Aplec, s'organitza el *Ball del Most* a la sala del cafè del poble, en el qual l'alegria vessa per arreu i es posa de relleu l'alta significació d'aquestes festes populars, que són el nervi de l'ànima del poble català.

FRANCESC GOSALBES I CASTAÑÉ.
(De *Amics del Folklore de Catalunya*).

AFORISMES I PROVERBIS

Tant s'omple la mesura, que ella mateixa es rau.

Entre poc i massa la mesura passa.

Guarda't del metge qui es vol en tu provar, i demana-li com ha guarit a altres de la teva semblant malaltia.

Metge vell, cirurgià jove i apotecari coix.

Qui la mort d'altre espera, la seva és la primera.

«Ventalls i espantamosques!... La llanterna màgica!...»
Tipus i costums populars. Dibuix de Moliné.

Exposició de Ventalls Vuitcentistes

L'Agrupació Excursionista Perla, carrer de Sèneca, 13, pral., Barcelona (Gràcia), ha tingut el goig de veure novament concorregut el seu estatge per personalitats rellevants dintre la cultura catalana, amb motiu d'haver inaugurat la seva Secció de Folk-lore, una exposició de *Ventalls vuitcentistes* que per cert és força interessant. Va ésser inaugurada el dia 5 de juny amb una conferència pel reconegut folk-lorista En Joan Amades, qui parlà sobre *ús i costums barcelonins amb referència als ventalls*. El parlament fou atentament escoltat per la selecta concurrència que emplenava les dependències del local. Hem de fer esment de l'element femení, el qual hi fou molt ben representat.

Dita exposició consta de 50 ventalls diferents, que seran totalment renovats cada set dies amb ventalls nous. Durarà sis setmanes, que acabaran el dia 17 de juliol, en

quina festa de clausura donarà una conferència amb projeccions el conegut folk-lorista i arqueòleg conservador del Museu d'Arqueologia de Catalunya En Josep Colomines, el qual parlarà sobre l'origen del ventall a través de les generacions.

L'Agrupació Excursionista Perla, encara que humil, no ha volgut escatimar res per a dita exposició, tan interessant, com és l'esmentada, i per aital motiu ha fet imprimir uns ventalls-invítació, els quals seran repartits gratuïtament cada setmana, dos de diferents, a tota persona que visiti dita exposició.

El dia de la inauguració els concurrents s'emportaren un bell record: els dos ventalls-invítació de la primera setmana, muntats segons estil d'època, els foren repartits amablement, essent molt celebrada aquesta gentilesa.

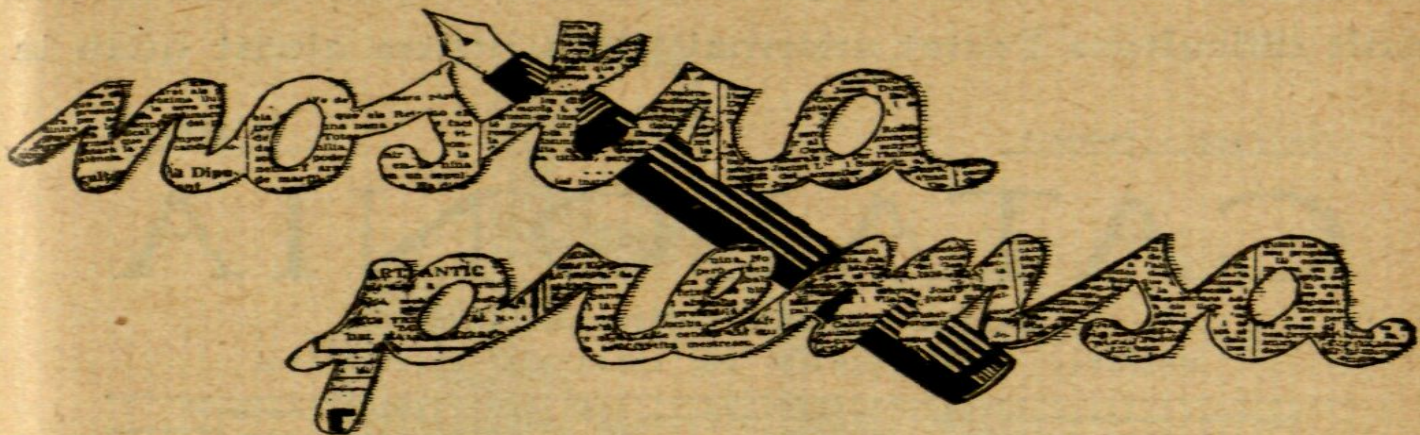
L'Agrupació Excursionista Perla testimonia el seu agraïment, des de les planes de CURIOSITATS DE CATALUNYA, a tots els assistents, premsa i repòrters gràfics que presenciaren l'acte inaugural d'aquesta Exposició, que crida l'atenció dels amants del folk-lorisme de casa nostra.

ROMÀ CANIVELL I BUXÓ.

Barcelona (Gràcia), diada de Corpus del 1936.

Facsimil del Ventall n.º 1, regalat a la primera setmana de l'Exposició.

« CATALONIA »

II

AQUEST periòdic reprèn la seva publicació el 6 de gener de 1900, convertint-se de quinzenal que era en la seva primera època, en publicació setmanal que apareixia els dissabtes. Cada número tenia 8 planes a tres columnes, tamany $27'5 \times 39$ cm. La redacció i administració estaven establertes a la Ronda de la Universitat, 20. L'estampava la tipografia L'Avenç, instal·lada al mateix local. El primer número va ésser precedit d'un "Número preliminar", que portava data de 25 de desembre de 1899 i constava també de 8 pàgines, amb el mateix format del periòdic. La subscripció valia el trimestre: a Barcelona, 2 ptes.; Catalunya i resta d'Espanya, 2 ptes., i Països de la Unió Postal, 3 ptes.; número solt, 10 cms.

El director de "Catalònia" fou en Jaume Massó i Torrents; hi escrivien Joan Maragall, Joan Pérez Jorba, Jaume Brossa, J. Cases-Carbó, Pere Coromines i molts altres. Portava de subtítol "Periòdic Nacionalista Liberal, polític, literari i de crítica artística".

"Catalònia" va publicar-se els tres primers mesos de l'any 1900. El darrer número va ésser el 12, amb data 24

de març. Va cessar la seva publicació per haver-la fet molt difícilosa l'estat anormal de la nostra ciutat quan la

Segona serie. — Número 1

10 centims

CATALONIA

Periodic Nacionalista Liberal

POLITIC, LITERARI I DE CRITICA ARTISTICA

REDACCIO I ADMINISTRACIO
Llibreria «L'AVENÇ», Ronda de l'Universitat, 30
NO S TORREN ELS ORIGINALS

SURT CADA DISSABTE
Barcelona 6 Janer de 1900

PREUS DE SUSCRIPCIO
Barcelonà . . . . . 2 pecetes trimestres
Catalunya i resta d'Espanya . . . . . 2 . . . . .
Països de l'Unió postal . . . . . 1 . . . . .

En el numero preliminar de CATALONIA insertavem el següent.

Programa politic general

El nostre ideal politic es, el major desenvolupament possible de la Nació Catalana en cada moment historic determinat; perquè i Poble català es un organisme nacional viu, es un individu nacional. Doncs, tots els nostres esforços han d'anar encaminats a el seu desenvolupament progressiu, sempre amb harmonia amb els altres organismes nacionals, amb les altres nacions tant hispaniques com extra-hispaniques. La Nació Catalana no ha viscut mai, ni vol, ni pot, ni voldrà, ni podrà mai, viure aïllada de les altres nacions. Aquí d'elles ha d'estar sempre en relacions de simpatia, o d'antipatia, de guerra o de pau, en tots els ordres: en l'economic, en el social, en el literari, en l'artistic, en el científic, en el politic; en una paraula, en tot l'ordre nacional. Les relacions en tots aquests ordres les té establertes ara, com ara i Poble Català primordialment amb les altres nacions europees. El Principat de Catalunya, nucli principal de la Nació Catalana, forma part de l'Estat Espanyol d'avui. No ho podem, doncs, desentendre de l'Espanya actual. A l'altra banda dels Pirineus catalans hi és la França. Les relacions internacionals de la Nació Catalana amb la França han estat, són i deuen esser sempre molt intenses. I historia ens ho demostra. El Raç d'unió de la Nació Catalana amb l'Europa és la França. No ho podem, doncs, tampoc desentendre de la França. Esperem no hem de desentendre de l'Estat Espanyol si podem seguir essent cada dia més Catalans. No hem de devenir Francesos si hem de deixar d'esser Catalans. Aquest es el nostre programa politic general, aquest es el nostre Catalanism. El nom CATALONIA n'es el simbol. Significa la Gran Catalunya que nosaltres somiem, es a dir, la Nació Catalana vivent en el Principat, en els antics Regnes de Valencia i de Mallorca, en la Catalunya francesa i en el territori que Francesos de la nostra nacionalitat hi tinguen. El nostre periodic representa aquest ideal i treballara per aconseguir-lo-hi cada dia més.

O tot o res?

O tot o res. Aquesta es una de les direccions del moviment catalanista politic. Els que aixequen aquest banderó s'aturen a si mateixos radicals, proclamen dogma nacional les Bases de Manresa i son els definidors i depositaris.

Tant com se pugui, diuen els altres, i tot dient-ho treballen per obtenir den mica es

mica, per evolució o per revolució, segons sigui oportú, lo que aquells, els integristes, no saben i no podent-ho obtenir de cop i volta, envien *ad kalendas grecas*, a les generacions futures.

I els dogmatistes, diguem-los així, excomuniquen *ex cathedra* als nacionalistes que volen una Nació Catalana gran i autonoma i ho demostren no solament amb paraules, sinó amb fets.

Quins tenen raó? Veiam quina feina fan els uns i quina feina fan els altres. Els del tot o res troben malament tot lo existent i tot lo que fan els altres per a modificar-lo. Preconitzen l'Unió catalanista i fan tot lo possible per impedir (no ho conseguiran, però) l'unió que s'esta fent de tots els catalans que pensen i que senten la necessitat d'una politica catalana nova.

Els nacionalistes, els del tant com se pugui, entretant fan feina. Van obtonint una influencia preponderant en les corporacions i associacions particulars abans subjugades pels castellanistes, com ara l'Academia de Llegislació i Jurisprudencia, l'Ateneu Barcelonés, l'Economica d'Amors del País, el Foment del Treball Nacional, la Llga Industrial i Comercial, l'Institut Agricol de Sant Isidro, a les quals solament els que tenen ulls i no hi veuen, els que tenen orelles i no hi senten, poden negar importancia en la vida catalana.

Una de les Bases de Manresa es l'oficialitat de la llengua catalana. I quin dret tenen a exigir-la de l'Estat Espanyol els integristes, tot negant la trascendencia del fet d'intro duir-la en aquells organismes on no depen d'aquell, amb la lleghislació actual, impedir-ho? I aquesta ha estat i segueix essent una part de l'obra dels nacionalistes en les corporacions citades. Ells, tot voleu també l'oficialitat politica de la llengua catalana; la preparen propagant l'us d'aquesta oralment i per escrit en totes les manifestacions de vida de les ciutats associacions. A l'Ateneu, a l'Academia de Jurisprudencia, a l'Institut Agricol, al Foment del Treball Nacional, a l'Economica, a la Llga Industrial, la llengua catalana va guanyant a passes de gegant un terreny ocupat abans exclusivament per l'idioma castellà. I encara hi ha molta feina per fer en materia lingüistica en esferes on no hi ha obtenció legal. Als Ajuntaments i a les Diputacions i en altres organismes oficials residents en terra catalana, sabem rares excepcions, se parla encara en castellà. Doncs

bé: allà aniran els nacionalistes a portar els accents de la llengua patria. No es això fer bona feina? No es això preparar d'una manera positiva l'adveniment de l'oficialitat del català? Que faci més els integristes, i lluy de censurar-los-hi, els ho agraïrem tots els bons catalans.

O tot o res, segueixen dient. «Ja que nosaltres no ho podem obtenir tot, que s'ho conquistin els nostres néts.» Egoisme, impotencia, apatia, sen diu d'això.

I ara, per l'autonomia politica de Catalunya, que, declarat per un dels capítols de l'integrisme català, es l'essencia del programa de Manresa, que han fet i que segueixen fent els nacionalistes? Cantin papers i moltes barbes. Per les llurs iniciatives se va fer i acceptar an en Polavieja i an en Silveira una part del programa autonomista que podia esser un germ de satisfacció a les reivindicacions dels catalans. Aprofitant l'estat d'opinió produït a Catalunya pels desastres colonials, aplicant l'acció oportunista, iniciaren una corrent d'opinió pública favorable a reformes autonòmiques que, prenent en cert moment l'organització denominada «Comissió dels Gine Presidents», se va concretar en el Missatge elevat per aquells a la Regencia, en 14 de Novembre de l'any 1898, exponint-li com una necessitat prement i com una aspiració sentides per Catalunya l'implantar, com més aviat millor, una serie de reformes dirigides principalment a establir en la nostra regió un regim autonomic, sobre tot en l'esfera tributaria, en l'universitaria, en la jurídica i en les obres públiques. Es evident la trascendencia d'aquest acte, que, responnent a un estat d'esperit de forces socials de gran valor, va esser un punt de partida per les conseqüents campanyes per l'autonomia de la Nació Catalana. Dins un procediment evolutiu, la reforma que podia proveure-s que fora auctors i primer pas per a l' desenvolupament del programa politic de la Comissió dels Gine Presidents era indubtablement l'establiment d'un Comitè Economic amb l'Estat, germ d'una autonomia completa, i el d'una entitat adequada que l'implantés. Era la necessitat més sentida i que havia de sumar més força social. El moviment dels creients, les campanyes energiques en pro i en contra per la premsa de Catalunya i de tot Madrid i de tot Espanya, la sotragada produïda en el parlament Espanyol i en tots els antics grups politics organitzats dins d'un regim uniformista, i l'exit prodigiós del miting inicial de Reus fet el 2

protesta legal coneguda amb el nom de "Tancament de caixes", moviment que durant forces dies exaltà fortament l'opinió catalana.

JOAN TORRENT.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

VERDAGUER

Un dibuix de Mossèn Cinto, entre el 1880 i 1890.

CATALANS NOTABLES

Jacint Verdaguier i Santaló

AQUEST excels poeta, orgull i gala de Catalunya, fou fill d'uns humils pagesos de Folgaroles, poblet on nasqué, el 17 de maig de 1845.

La contemplació de la naturalesa i el sentir constantment a sa mare explicar rondalles i entonar cançons de la terra, despertaren en la seva ànima la set de la bellesa. En Jacint Verdaguier ja era poeta, sense saber-ho, quan aprenia de lletra en la pobra escola del poble nadiu, el mestre del qual era un vellet que, segons felicitosa expressió del nostre biografiat, tenia "la barretina bon tros més llarga que la ciència".

Ja adolescent, i portat per una decidida vocació eclesiàstica, anà en Verdaguier a fer sos estudis al Seminari de Vic. A l'ensem, per atendre a ses necessitats, estava d'estudiant a una casa de pagès, al Mas Tona, del terme de Folgaroles. Quan tenia lleure, passava a la Biblio-

teca la major part de son temps. Les aficions literàries eren ja ben manifestes. Elles el mogueren, més endavant, a formar amb altres companys l'«Esbart de Vic», que solia celebrar ses sessions poètiques en els paratges més pintorescos d'aquella Plana, i sobretot en l'anomenada Font del Desmay.

L'any 1865 obtingué la seva primera distinció en els

Casa núm. 7 del carrer Major de Folgaroles, anomenada «Casa del Doctor», on va néixer Mossèn Cinto.

Jocs Florals, on es presentà, com també l'any següent, amb son típic trajo de pagès, causant l'admiració de tothom. En Mistral, endevinant en aquell jovencell el gran poeta futur, l'abraçà dient: *Tu Marcellus eris!*

En efecte, el jove Verdaguer començava ja per aquells temps a somniar i planejar son admirable poema *L'Atlàntida*, el qual fou llorejat, en els Jocs Florals del 1877, amb el premi de la Diputació. Es *L'Atlàntida*, demés d'un poema èpic a la faisó grega, un veritable monument literari, un tribut inestimable a la llengua catalana. Mai aquesta, ni d'ençà de la restauració dels Jocs Florals, ni en les llunyanes centúries de les velles Cròniques, no havia afermat son caràcter amb major puresa d'accents.

En Verdaguer havia anat seguint els seus estudis de sacerdot, ordenant-se en 1870. Per motius de salut hagué d'emprendre llargs viatges per mar, i a l'efecte entrà de capellà en un dels vaixells de la Companyia Trasatlàntica. En ell acabà *L'Atlàntida*. Amb l'aparició d'aquest poema el nom del poeta adquirí ràpida notorietat. I ell seguí produint sense treva, ja com a èpic, ja com a místic.

So primer dolor

*Blanca com un cavi,
pura com un lliu
la verge divina
al temple camina,
duent en son brassor com padó de llet
lo bon Nesuret.*

*Quan sant Simeon
vegí al Rey del mon
el juren y se'l muva
y canta y sospira
- Maria, quin glori de pena y dolor
vos parava i cor! -*

*La verge Maria dia
de jurer d'aquell dia
mirava al fill seu
en mitx de son lladver clavat en la bau.*

Autògraf de Mossèn Cinto.

En 1880 fou proclamat Mestre en Gai Saber, i en 1881 elegit President dels Jocs Florals.

Digne parió de *L'Atlàntida* és el magnífic poema medieval *Canigó*, que fou un altre gran triomf.

Poc després la popularitat de Mn. Cinto era completa amb la publicació de la seva *Oda a Barcelona*, de la qual en féu una edició nombrosíssima l'Ajuntament de la ciutat. No disposem d'espai per a fer una apreciació, ni que sia ben sintètica, de tots els restants llibres del poeta. Estudiant l'obra d'En Verdaguer, s'han escrit grossos volums: impossible ens és, doncs, condensar en poques paraules el seu immens valor representatiu en el desvetllament literari de Catalunya. Després dels viatges a Amèrica, Mn. Cinto entrà d'almoïner al palau del marquès de Comilles. Mentre desempenyà aquest càrrec, per espai

de molts anys, seguí produint obres incessantment. Després li arribà una època de dolors i tribulacions. D'aleshores daten algunes de ses obres místiques més punyents com *Flors del Calvari*, per exemple.

Posteriorment obtingué un benifet a l'església de Betlem, desempenyant-lo fins a la seva mort, ocorreguda a la Quinta Joana de Vallvidrera, el 10 de juny del 1902. L'acte de l'enterrament fou una immensa manifestació de dol. Catalunya tota hi estigué representada.

Mossèn Jacint Verdaguer dorm el son etern en rústega i escaient sepultura, al cementiri de Montjuïc, de cara al blau Mediterrani que tan hermosament sapigué cantar. En sa tomba s'hi veuen sempre ofrenes d'uns o altres catalans que, llegint-lo a ell, aprengueren a estimar llur Pàtria i llur idioma.

JOAQUIM BARTRONS.

UNA RECTIFICACIÓ

En la poesia "Corpus", publicada al número 23, es segon verset de la darrera quarteta, estava equivocat. Per a evitar confusions, creiem del cas reproduir-la tal com havia d'ésser:

I en el repòs del cos que el jorn perfila
sota els estels que vetllen l'esperit,
l'ensenya de la Pàtria encar vigila:
encara el glavi sotja el nostre pit.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA
